

ΕΚΘΕΣΙΣ
ΤΟΥ Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΑΥΤΗΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1967

Ἀγαπητοὶ Ἑταῖροι, Κυρίες καὶ Κύριοι,

Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν περὶ τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1967 θὰ ἀναμνησθῶμεν μετ' εὐλαβοῦς συγκινήσεως τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκλιπόντων προσφιλῶν ἐταίρων, ὡς καὶ τῶν συναγωνιστῶν ἡμῶν ἐν τῷ στίβῳ τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

Ἐκ τῶν ξένων ἡμῶν ἐταίρων ἀπώλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸν ἐπίτιμον αὐτῆς Σύμβουλον *Martin Nilsson*, καθηγητὴν τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιολογίας καὶ τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς *Lund*.

Ὁ *Nilsson* ὑπῆρξεν ἐπιφανέστατος παράγων τῆς παγκοσμίου ἐπιστήμης. Ὁξύτης κρίσεως, εὐρυμάθεια καὶ ἀπέραντος μνήμη ἐχαράκτῆριζον τὴν προσωπικότητά του.

Αἱ περὶ τὴν προϊστορίαν, τὴν κλασσικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, ἀκόμη δὲ καὶ περὶ τὴν λαογραφίαν μελέται του θὰ παραμείνουν ὑποδειγματικαὶ καὶ θεμελιώδεις.

Τεραστία ἰδίᾳ ὑπῆρξεν ἡ συμβολὴ τοῦ *Nilsson* εἰς τὴν ἔρευναν τῆς ἐξελιξέως τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων.

Ἐξαίρετον καὶ μὲ ὀργανικὴν ἐνότητα τριλογίαν ἀποτελοῦν τὰ ἔργα του: περὶ τῆς μινωικῆς - μυκηναϊκῆς θρησκείας, περὶ τῆς

μυκηναϊκῆς καταγωγῆς τῆς ἑλληνικῆς μυθολογίας καὶ τὸ περὶ Ὀμήρου καὶ Μυκηνῶν ἔργον του, διὰ τῶν ὁποίων πληρέστατα φανερώνεται ἡ σχέσις λατρείας, μύθων καὶ ἐπικῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Ἄλλο ἐπίσης θαυμαστὸν ἔργον τοῦ Nilsson ἀποτελεῖ καὶ τὸ ὀγκῶδες, περὶ τῶν θρησκευτικῆς σημασίας ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἑορτῶν, σύγγραμμά του.

Ἐπιστέγασμα τῶν μακροχρονίων σπουδῶν τοῦ Nilsson ὑπῆρξε τὸ μνημειῶδες, δίτομον περὶ τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας ἔργον του, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ βαθυστόχαστος συγγραφεὺς του προσπαθεῖ νὰ εἰσδύσῃ ἀπὸ τὰς ἐξωτερικὰς μορφὰς τῆς λατρείας εἰς τὴν ἐσωτάτην οὐσίαν τῆς θρησκείας, εἰς τὴν ζωὴν τῆς πίστεως.

Τὸ περιεχόμενον τῶν δύο τόμων τοῦ ἔργου τούτου συνέπτυξεν ὁ Nilsson εἰς μικρότερον βιβλίον ἐπιγραφόμενον «Ἡ ἑλληνικὴ πίστις», διὰ τοῦ ὁποίου μᾶς ἐχάρισε μίαν ὑπέροχον ἐποπτεῖαν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εὐσεβείας καὶ θρησκευτικότητος.

Ἐκ τῶν Ἑλλήνων τακτικῶν ἡμῶν ἐταίρων ὁ θάνατος ἀφῆρπασεν ἀφ' ἡμῶν : τὸν διακεκριμένον ἀρχιτέκτονα, καθηγητὴν τοῦ Πολυτεχνείου Ἐμμανουὴλ Κριεζῆν, τὸν ἐπὶ μακρὸν ὑπηρετήσαντα τὴν Πατρίδα σεμνὸν πολιτικὸν ἄνδρα Ἀλέξανδρον Μυλωνᾶν, τὸν ἄλλοτε ἀντιπρόεδρον τοῦ Ἑλεγκτικοῦ Συνεδρίου ἡμέτερον δὲ πρόφην Σύμβουλον καὶ ἀφωσιωμένον συνεργάτην Ἀριστοτέλην Πέππαν, τὸν Νομικὸν Σύμβουλον τοῦ Κράτους καὶ ἄλλοτε Πρόεδρον τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου Γεώργιον Φραγκοῦλην καὶ τὸν ἐκ Τεγέας ἐνθουσιώδη φιλόρχαιον ἔμπορον Θεοφάνη Ἀλεξόπουλον, ἄνδρας τῶν ὁποίων ὁ θάνατος μεγάλως ἐλύπησε τὴν Ἑταιρείαν, ἐπειδὴ πάντες μετ' ἐξαιρέτου στοργῆς παρηκολούθησαν τὸ ἔργον μας.

Δὲν ἤρκεσθη ὅμως ὁ θάνατος εἰς μόνους τοὺς ἐταίρους ἀλλ' ἐπληξε βαθύτατα καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ Συμβούλιον, ἀφαρπάσας ἀφ' ἡμῶν, προῶρως καὶ ἀδοκῆτως, τὸν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν

πολύτιμον συνεργάτην μας καὶ Σύμβουλον Χρῖστον Καροῦζον, ἐπιφανῆ ἀρχαιολόγον, ἀκαδημαϊκὸν καὶ ἐπίτιμον Διευθυντὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου.

Ὁ Καροῦζος ὑπῆρξε μία φωτεινὴ ἀρχαιολογικὴ φυσιογνωμία. Βαθὺς γνώστης τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, μάλιστα δὲ τῆς πλαστικῆς, ἔγραψεν εὐάριθμα μὲν πλὴν βαθυστόχαστα καὶ ἀληθῶς ὑποδειγματικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα διακρίνει ὄχι μόνον εὐρεΐα γνώσις ἀλλὰ καὶ μεγάλη εὐαισθησία, ἐνισχυομένη ἀπὸ ἔντονον πνευματικὴν καλλιέργειαν.

Ἡ θαυμαστὴ ἐρμηνεία τὴν ὁποίαν μᾶς ἔδωσε μὲ τὸν Π ο σ ε ι δ ῶ ν α τοῦ Ἀρτεμισίου, ἡ ὑπέροχος μελέτη τῶν ἀρχαίων ἐπιτυμβίων ποὺ μᾶς ἐχάρισε μὲ τὸν Ἀ ρ ι σ τ ὸ δ ι κ ο ν, τὸ ἐπιγραφόμενον « π ε ρ ι κ α λ λ ἔ ς ἄ γ α λ μ α ἔ ξ ε π ο ί η σ' ο ὔ κ ἄ δ α ἡ ς » ἔργον του, εἰς τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὰς ἀντιδράσεις τοῦ ἀρχαικοῦ ἀνθρώπου ἐνώπιον ἐνὸς ἔργου τέχνης, καὶ τὸ κύκνειον ἄσμα του, τὸ ἐπιγραφόμενον τ η λ α υ γ ἔ ς μ ν ἦ μ α, εἰς τὸ ὁποῖον, ἐκκινῶν ἐκ τῆς μελέτης μιᾶς ἀττικῆς ἐπιτυμβίου στήλης τοῦ 4^{ου} π. Χ. αἰ., προχωρεῖ εἰς τὴν συνολικὴν μελέτην τῆς ἀττικῆς ἐπιτυμβίου στήλης τῶν κλασσικῶν χρόνων, ἀναζητῶν τὸν πνευματικὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον περικλείει ἡ ὁμὰς αὕτη τῶν ἔργων, ἀναδεικνύουν τὸν Καροῦζον ὄχι μόνον σοφὸν ἐρευνητὴν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ κόσμου ἀλλὰ καὶ βαθὺν πνευματικὸν ἄνθρωπον, συνάμα δὲ καὶ ἐξαίρετον τεχνίτην τοῦ λόγου· διότι τὰ ἔργα τοῦ Καρούζου δὲν ἔχουν μόνον ἀρχαιολογικὴν ἀξίαν ἀλλὰ καὶ λογοτεχνικὴν πνοήν, τὴν ὁποίαν φυσικὸν ἦτο νὰ ἀναμένωμεν ἀπὸ ἄνδρα τόσον βαθῶς ἐγκύψαντα εἰς τὴν μελέτην τῆς τε ἀρχαίας γραμματείας καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς λογοτεχνίας.

Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικόν του ἔργον ἔχει νὰ ἐπιδειξῆ ὁ Καρούζος καὶ ἄλλο σπουδαῖον αὐτοῦ ἐπίτευγμα. Ἀληθῆς ἄθλος πρέπει πράγματι νὰ θεωρηθῆ ἡ μετὰ τὸν 2^{ον} παγκόσμιον πόλεμον ἀναδιοργάνωσις, καλαισθητος καὶ στοχαστικὴ ἀνακατάταξις τῶν λόγῳ τῆς ξενικῆς Κατοχῆς εἰς τὰ ὑπόγεια τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου καταχωσθέντων ἀρχαίων αὐτοῦ,

τὰ ὅποια μὲ τεραστίαν προσπάθειαν ἐπέτυχε, τῇ βοήθειά τῆς διακεκριμένης καὶ ἀξίας συζύγου του, νὰ μᾶς παρουσιάσῃ εἰς νέαν ἔκθεσιν, μεγάλως ἐκτιμηθεῖσαν ὑπὸ τε ξένων καὶ ἡμετέρων.

Τοιοῦτον σοφὸν ἄμα καὶ ἱκανὸν ἄνδρα ἀπώλεσεν ἡ ἀρχαιολογικὴ οἰκογένεια ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ Καρούζου, τὴν μνήμην τοῦ ὁποίου θὰ διατηρήσωμεν ἕσαει ἄσβεστον!

Τὸν ἀνωτέρω πένθιμον ἀπολογισμὸν τοῦ 1967 θὰ ἔπρεπε, συμφώνως πρὸς τὸν ἡμέτερον Κανονισμόν, νὰ κλείσωμεν ἐνταῦθα.

Δὲν μᾶς εἶναι ἐν τούτοις δυνατὸν νὰ ἀντιπαρέλθωμεν ἐν σιγῇ καὶ τὴν ὀδύνην, ἣτις διακατέχει τὴν Ἑταιρείαν, διὰ τὸν πρόσφατον θάνατον τοῦ σεβαστοῦ προέδρου ἡμῶν Παναγιώτου Πολίτσα, ἐξεχούσης νομικῆς φυσιογνωμίας τοῦ τόπου μας, ἀνδρὸς μὲ ἐξόχους κοινωνικὰς καὶ ἐπιστημονικὰς ἀρετάς, μεγάλου δὲ Ἑλληνας, χριστιανοῦ καὶ πατριώτου.

Περιοριζόμενοι κατ' ἀνάγκην ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ἐπιφυλασσόμεθα νὰ πλέξωμεν τὸ ἐγκώμιον τοῦ ἐπιφανοῦς ἀνδρὸς εἰς τὴν προσεχῇ λογοδοσίαν.

Πρὸς τὴν δρᾶσιν τῶν ζώντων στρέφοντες τώρα τὸν λόγον θὰ ἀναφέρωμεν, ὅτι τὴν κενωθεῖσαν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ ἀειμνήστου Χριστοῦ Καρούζου θέσιν συμβούλου κατέλαβεν ἀπὸ τοῦ 1967 ὁ διακεκριμένος βυζαντινολόγος καθηγητὴς κ. Δημήτριος Πάλλας.

Ἀνασκαφὰς ἐξετέλεσεν ἡ Ἑταιρεία τὸ 1967 τὰς ἐξῆς :

.....

(Ἐπεταὶ ἡ ἔκθεσις περὶ τῆς ὁποίας βλ. τὸ Ἔργον τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας κατὰ τὸ 1967).

.....

Τοιοῦτο ὑπῆρξε, Κυρίαί καὶ Κύριοι, τὸ ὅλον ἔργον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1967. Εἰργάσθημεν καὶ κατ' αὐτὸ μετὰ τῆς αὐτῆς πίστεως πρὸς τὴν μεγάλην ἡμῶν παράδοσιν καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς καρτερικότητος ἔναντι τῶν γλίσχρων μέσων, ἅτινα εἴχομεν εἰς τὴν διάθεσιν ἡμῶν.

Καίπερ ὅμως ἀπὸ μετρίων πόρων ἐξορηθὲν δὲν ὑπῆρξε τὸ ἔργον μας ἀσήμαντον, οὐδ' ἀνάξιον τῶν προηγηθέντων 130 ἐτῶν βίου τοῦ Ἐθνικοῦ τούτου καθιδρύματος, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1837 τηρεῖ ἄσβεστον τὸ πῦρ τῆς ἀρχαίας ἐρεύνης καὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀρχαίων μνημείων.

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Κ. ΟΡΛΑΝΔΟΣ